

М

оя історія
дуже коротка, — про-
мовила пані М. — Я маю вам
сказати, що хоча я, як і всі інші,
чула багато історій про привидів
і зустрічала людей, які запевняли, що
бачили привидів на власні очі, але не
можу змусити себе повірити в них. Проте
одного разу, коли я була за кордоном, скла-
лися обставини, які можуть здатися вам
моторошними.

Я мандрувала Німеччиною тільки зі
своєю служницею — тоді ще не було заліз-
ниці — і дорогою з Лейпцига до Дрездена
зупинилася в корчмі, яка, здається, колись
була частиною шляхетської резиденції —
справжнім замком. Він був оточений ка-
м'яним муром із зубцями, з одного боку
височіла вежа, з другого — була звичайна
квадратна будівля, ймовірно, добудована
в наш час. Корчма стояла на краю села, де
окремі будинки виглядали настільки ста-
ровинними, що могли бути такими ж дав-
німи, як і замок. У корчмі було вже багато
подорожніх, але корчмар пообіцяв знайти
для мене місце, і коли я попросила показати

мені кімнату, він повів мене на вежу і запропонував досить зручне помешкання. На кожному поверсі було лише дві кімнати, тож я запитала, чи можу поселити свою служницю в іншу. Він погодився, але за умови, що більше ніхто не приїде.

Повечерявши, я рано лягла спати, бо наступного дня хотіла вирушити в подорож. Того дня я так втопилася, що одразу заснула. Не знаю, скільки спала, але здається, кілька годин, коли раптом прокинулась і побачила біля ліжка стару жінку — найогиднішу, найжахливішу, яку тільки можна собі уявити, в одязі, подібному до того, що носили в старі часи. Вона поволі наближалася — не йшла, а ніби ковзала, і її ліва рука зі скрученими пальцями тягнулася до мене.

— Боже милосердний, врятуй мене! — скрикнула я нажахано, і тільки-но це промовила, жінка зникла.

Я була дуже налякана, тож знадобилося багато часу, перш ніж знову змогла заснути. А вранці постукала моя служниця, і я запросила її увійти, але двері були замкнені, тож мені довелося встати й випустити її — я ж бо думала, що, мабуть, забула їх зачинити. Відтак я обшукала кожен куток кімнати, але не знайшла нічого, що могло б пояснити нічний інцидент. Не було ні люка, ні рухомої стіни, ні інших дверей, крім тих, які я замкнула. Я вважала за краще не згадувати про цей випадок, бо вирішила, що, мабуть, мені все привиділося, що я не прокидалася насправді і це був лише сон; особливо зважаючи на те, що в кімнаті не було світла, і я не могла зрозуміти, як узагалі побачила ту жінку.

Я вийшла з корчми рано-вранці й не була там більшу частину дня. Коли ж повернулася, то побачила, що прибули інші мандрівники і що сусідню кімнату віддали німкені і її дочці, які власне сиділи за столом і обідали. Тож у моїй кімнаті приготували додаткове ліжко для покоївки, і перед тим, як лягти спати, я уважно усе оглянула, щоб переконатися, що там ніхто не ховається.

Посеред ночі ми зі служницею прокинулися від пронизливого крику, і з сусідньої кімнати долинав голос німкені, яка кричала: «Ach! Meine Mutter! Meine Mutter!».

Якийсь час я чула, як вони розмовляли, а потім знову заснула, — поринаючи в сон, міркувала, чи, бува, не відвідувала їх та жахлива стара жінка. Наступного ранку сумнівів не лишилося. Вони прийшли на сніданок надзвичайно схвильовані й усім розповідали про причину свого хвилювання — описували стару жінку саме такою,

якою її бачила я. Вони вийшли з корчми невдоволені, заявивши, що не залишаться там більше ані хвилини.

— Що сказав корчмар? — запитала я пані М.

— Нічого, він стверджував, що нам, мабуть, це наснилося. І, гадаю, так воно й було.

— Ваша історія, — сказала я, — нагадала мені дуже цікавого листа від священника, який був капеланом якогось шляхтича. Він писав, що в будинку, де він мешкав, одна пані якось увечері піднялася сходами і, на свій подив, побачила в кімнаті, двері якої були прочинені, жінку в старосвітських шатах, яких віддавна вже ніхто не носив. Вона стояла перед комодом і в задумі оглядала його вміст. Пані застигла на місці, роздумуючи, хто ж це може бути, коли незнайомка озирнулася, і жінка з жахом побачила, що у тої немає очей.

Інші члени родини також бачили цього привида. Відсутність у неї очей я вважаю символом моральної сліпоти, бо в царстві духів неможливо обдурити когось фальшивою видимістю: якими ми є — такими там і постаємо.

— Тоді, — сказала пані В. К., — привид, якщо це був привид, якого нещодавно бачили дві мої покоївки, має бути в дуже занедбаному стані. Уявіть собі дорогу, а збоку від неї стежку за стіною мого саду. Нещодавно, якось увечері, у сутінках, дві мої служниці йшли цією стежкою, коли раптом побачили, як до них наближається щось велике й темне. Спершу вони подумали, що це якась тварина, але, порівнявшись, одна з них простягла руку, щоб доторкнутися і — нічого і нічого не відчула. Її рука пірнула в порожнечу, і щось пройшло між нею й садовою стіною, хоча там зовсім не було місця: стежка була вузькою, лише для двох осіб. Озирнувшись, вони побачили, що воно спускається з пагорбу позаду них. Тим часом по стежці їм назустріч ішли троє чоловіків; і коли та істота наблизилась до них, вони з переляку вистригнули на дорогу.

— Боже мій, що це було? — закричали покоївки.

— Не знаємо, — в один голос відповіли чоловіки. — Ми ніколи в житті не бачили нічого подібного.

Покоївки прийшли додому вкрай схвильовані, а пізніше ми дізналися, що, за легендами, там з'являється привид чоловіка, який був убитий у сусідньому кар'єрі.

— Я багато подорожував, — сказав пан Ля К. Г., — і не бував у жодній країні, де б не траплялися оповідки про явища, пов'язані з духами, при тому вони завжди здавалися цілком правдоподібними. Я чув багато таких історій, але одну, що зараз спала мені на думку, розповів мені

* «Ох! Мамо, мамо!»

нещодавно в Парижі граф П., племінник того знаменитого графа П., ім'я якого фігурує в дивних пригодах, пов'язаних зі смертю царя Павла.

Граф П., про якого зараз йтиметься, працював у російському посольстві. Якось, під час перебування в Польщі, одного осіннього вечора він опинився на лісовій дорозі, де не було жодної надії знайти яку-небудь хату чи корчму для ночівлі. Лютувала страшна буря. Дорога була майже непроїзна, і геть виснажені коні ледве повзли. Порадившись зі своїми супутниками, що робити далі, він дізнався, що повернутися так само неможливо, як і продовжувати подорож, але якщо звернути з головної дороги трохи вбік, то незабаром вони дістануться замку, де, можливо, знайдуть притулок. Граф охоче погодився, і справді, незабаром вони опинилися біля воріт надзвичайно розкішної будівлі. Кур'єр швидко зіскочив з коня, подзвонив у дзвін і, чекаючи, поки хтось з'явиться, запитав, кому належить замок. Відповіли, що графові Х.

Минуло чимало часу, заки нарешті у віконці брами з'явився літній чоловік і визирнув назовні. Побачивши екіпаж, він наблизився з високо піднятим ліхтарем, щоб побачити, хто всередині. Граф П. передав йому свою візитну картку і пояснив своє скрутне становище.

— Тут нікого немає, милостивий пане, — відповів чоловік, — тільки я і моя родина. В замку ніхто не живе.

— Погані новини, — сказав граф. — Однак ви можете дати мені те, чого найбільше потребую — притулок на ніч.

— Залюбки, — відповів чоловік, назвавшись каштеляном цього замку, — якщо ваша милість не погидує тими умовами, які ми можемо нашвидкуруч підготувати.

— Тож я подався всередину, — продовжував граф. — Каштелян відчинив браму і впустив мою карету на обійстя. Ми опинилися на просторому подвір'ї перед самим замком, а з боків стояли стайні і господарські будівлі. Оскільки ми мали харч для коней і провізію для себе, нам не потрібно було нічого, крім ліжок і затишного вогню в коминку, а що палилося тільки в помешканні старого, то він забрав нас до себе. Його житло складалося з кількох невеликих кімнат у лівому крилі замку, де, ймовірно, раніше й жили найповажніші слуги. Вони були зручно вмебльовані, і сам каштелян зі своєю родиною, здається, влаштувався там досить добре.

Крім дружини, у нього було троє синів з жінками і дітьми та дві небоги. У тій частині прибудов, де я побачив світло, жили наймити і слуги, бо це маєток чималої цінності — з гарним лісом, у якому сини виконували обов'язки лісників.

— Чи багато дичини тут у лісі? — запитав я.

— Є багато, і різної, — відповіли мені.

— Припускаю, що усе вельмишановне панство залишається тут протягом сезону?

— Ніколи, — відповіли вони. — Ніхто з родини тут не живе.

— Справді? — запитав я. — Як це можливо? Це ж такий розкішний замок.

— Замок гарний, — сказала дружина каштеляна, — але зачарований.

Вона сказала це так поважно й природно, що я не втримався від сміху. Тоді всі подивилися на мене з містичним страхом.

— Вибачте, — сказав я, — але, знаєте, у великих містах, де я зазвичай мешкаю, немає привидів.

— Справді!? — вигукнули вони. — Жодних привидів!?

— Принаймні, — додав я, — я про них не чув і в них не вірю.

Вони здивовано Perezирнулися, але нічого не сказали, і, здається, не мали жодного бажання мене переконувати.

— Ви хочете сказати, — запитав я, — що це причина, чому панська родина тут не живе і покинула замок?

— Так, — відповіли вони, — тут уже багато років ніхто не живе.

— А як вам живеться?

— У цій частині замку нас ніхто не турбує, — пояснила жінка. — Ми чуємо шум, але звикли.

— Ну, якщо тут є привид, сподіваюся, я його побачу, — сказав я.

— Боже борони! — жажнулася жінка і перехрестилася. — Ми подбаємо про те, щоб цього не сталося. Вся ваша свита спатиме неподалік, у цьому крилі, там ви будете цілком у безпеці.

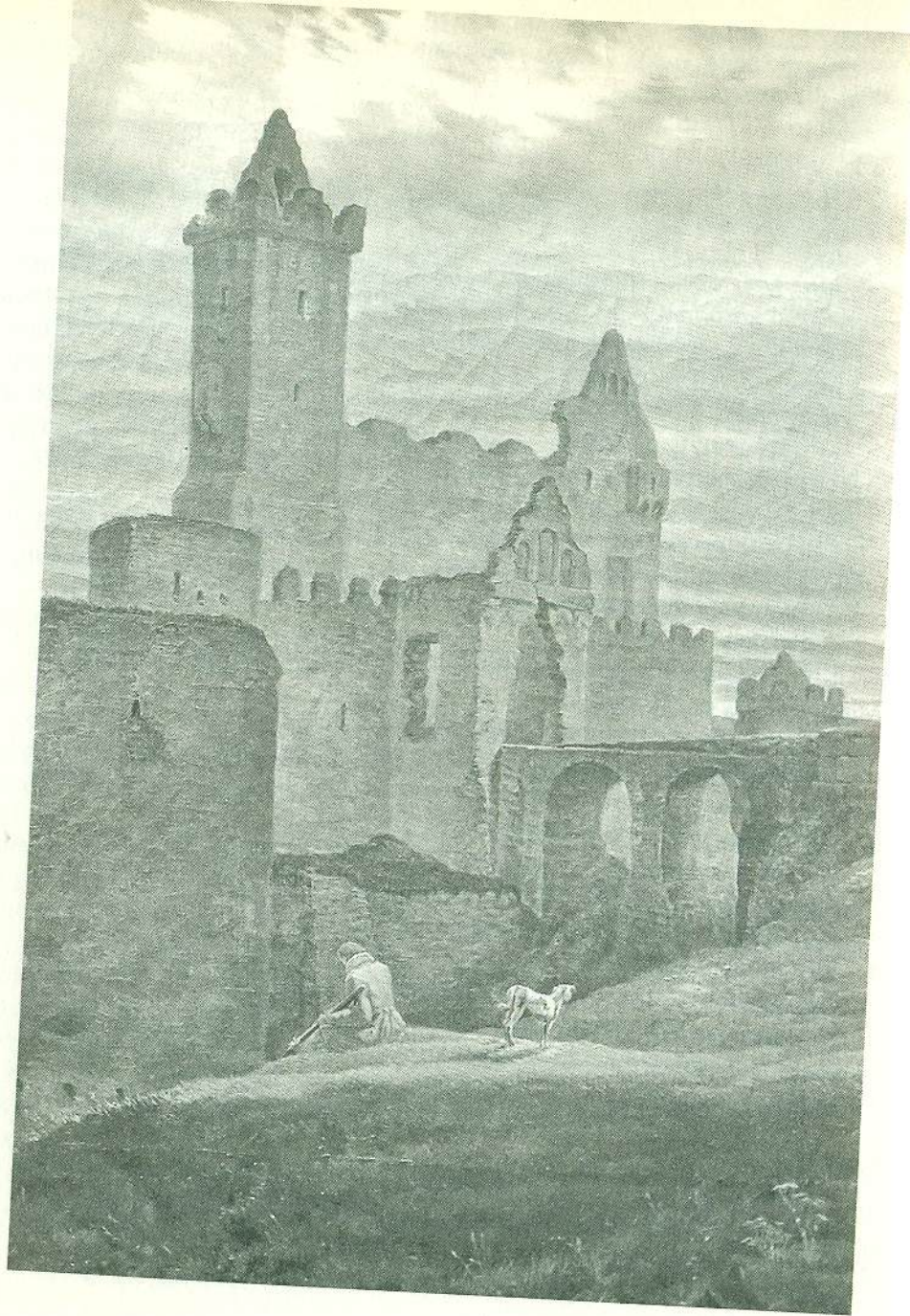
— Але я не жартую, — сказав я. — Якщо тут справді є привид, я б охоче з ним познайомився, і був би дуже вдячний, якби ви дозволили мені провести ніч там, де він найчастіше з'являється.

Всі враз почали мене відмовляти і казати, що їм доведеться відповідати, якщо зі мною щось трапиться, але коли я наполіг, жінки покликали своїх чоловіків, які розпалювали вогонь у коминку і готували ліжка в кімнатах. Коли ті прибігли, то стали переконувати мене з такою ж наполегливістю, як і жінки. Але я не поступався.

— Ви боїтеся піти до зачарованих кімнат, щоб підготувати мені нічліг?

— Ні, — відповіли вони. — Ми доглядаємо за цілим замком і мусимо тримати всі кімнати в чистоті й провітрювати, інакше меблі зіпсуються. Наш господар завше обіцяє їх забрати, але досі цього не зробив. Проте спати там... ми б не погодилися нізащо.

— Отже, на горішніх поверхах живуть привиди?

— Так, зокрема в довгій кімнаті, там ніхто не переночує. Останній, хто на це зважився, зараз у варшавській божевільні, — пояснив каштелян.

— Що з ним сталося?

— Ми не знаємо, — відповів він, — бідолаха не міг нам розповісти. Він був правником. Мій пан мав із ним справи, і якимось, завівши розмову про замок, він поскаржився, що не може зруйнувати його і продати будівельні матеріали, бо маєток родовий і невіддільний від титулу. І тоді правник заявив, що якби замок належав йому, він би не дозволив жодному привидові вигнати його звідти. Мій пан відповів, що легко так казати тому, хто нічого не тямить. Невже не зрозуміло, що його родина ніколи б не покинула такий гарний замок без поважної причини. Але правник наполягав, що тут якась хитрість — можливо, в замку оселилися перемитники або розбійники і відганяють людей, щоб ніхто їм не заважав. І тут мій пан сказав, що якби той зміг це довести, то був би йому дуже вдячний, ба більше — дав би йому багато грошей, не знаю, скільки він йому обіцяв.

Тож правник зголосився це довести, і мій пан написав мені, що той приїде оглянути маєток і щоб я впустив його в замок і не втручався, хай чинить так, як йому заманеться. Він прибув із сином, то був статечний чоловік, військовий. Вони детально мене про все розпитали, оглянули весь замок, перевіряючи кожен закуток. З їхньої бесіди я зрозумів, що вони вважали привида вигадкою і підозрювали мене з родиною у таємній змові з перемитниками і грабіжниками. Але мені було байдуже на це: мій пан добре знав, що в цьому замку були привиди ще до мого народження.

Я підготував для них кімнати на цьому поверсі — ті самі, що й для вас, — і вони тут ночували, залишивши ключі від горішніх кімнат при собі, тож я не втручався. А вранці нас розбудив стукіт у двері спальні, і коли ми їх відчинили, за ними стояв пан Тадеуш — син правника — напіводягнений і блідий, як смерть. Він сказав, що його батько дуже хворий, і попросив нас піти з ним. На наш подив, він повів нас нагору до зачарованої кімнати, де ми й знайшли бідолаху: він не міг вимовити ні слова. Спочатку ми подумали, що він з самого ранку піднявся у ту кімнату і з ним стався удар. Але пан Тадеуш сказав, що після того, як ми всі лягли спати, вони вирішили піти нагору і там заночувати. Вони не вірили в жодного привида, тому нічого нам не сказали про свій намір. Повлягавшись там на канапи, вони закуталися в кожухи і стали пильнувати. Так минув якийсь